

Moji začetki na Javorniku

Moje korenine niso na Javorniku, ampak na lepih Poljanah. Toda niso še minila rosna leta, ko sem se preselila k teti na Javornik. Skoraj šestdeset let je že tega, zato lahko rečem, da sem Javorničanka. Tu sem si ustvarila družino in se popolnoma udomačila v hiši št. 8 na Pionirski ulici, kjer bivam še danes.

Zaposlena sem bila v železarni, mož pa v trgovini pri Štravsu. Dobro se spominjam te trgovine, saj je bila možev drugi dom. Ogrevali so jo s pečjo na žaganje, tla pa so, potem ko so jih pomili, namazali z odpadnim oljem. Vonja po olju in dimu se tudi doma nismo znebili, saj so bila vsa moževa oblačila prepojena z njim. Najbolj pa se spominjam bolh. Kar na lepem so začele skakljati po divanu, ki smo ga imeli v kuhinji. Vsa obupana sem spraševala ljudi okoli sebe, kaj naj naredim, prala in čistila sem kot nora, a bolhe se niso dale. Potem sem pa slučajno naletela na neko »štacnarko«; in povedala mi je, da sta žaganje in olje raj za bolhe. Torej jih je mož prinesel iz trgovine. Vsak večer smo bili vsi beli, ker smo se posipali s »pantakanom«, s katerim smo na vrtu na fižolu preganjali uši. No, na nek način je pomagal tudi nam in rešili smo se jih. Ker je bila trgovina blizu našega doma, mi je starejša hči kar nekajkrat ušla k atiju v trgovino. Seveda takrat ni bilo toliko prometa, zato ta njena potepanja niso bila prav nič nevarna. V začetku šestdesetih let pa so na današnji Savski ulici zabrnili gradbeni stroji in kmalu je zrasla nova moderna samopostrežna trgovina. Mož je odšel od Štravs v to novo trgovino in prevzel vodstvo. Bil je zadovoljen in tudi uspešen. Vse je bilo brežhibno čisto, svetlo, toplo, na policah pa vzorno zložene stvari. Prav vsi, ne le moj mož, smo bili ponosni na trgovino. Ni bila pa ta novost izziv le zanj, ampak tudi za nekatere Javorničane. Marsikdaj je koga zamikalo, da je mimogrede kaj spravil v žep; saj je bilo vse tako pri roki, nobenih pultov, nihče ni spraševal, kaj želiš – skratka, čisto drugače kot pri Štravsu. Spominjam se moževega pripovedanja o starejši gospe. Opazil je, da je jajca pospravila kar v žep namesto v nakupovalno košarico. Seveda je moral počakati, da je šla mimo blagajne, potem jo je šele lahko vprašal, če je vse plačala. Pritrdila je, mož pa je, seveda »nehote«, stisnil žep njenega klotastega črnega predpasnika; in jajca so pricurrljala na dan. Skušnjavi pa se ni mogla upreti niti moja hči. Premamil jo je lep kovinski skiro z gumijastimi kolesi. Otroci so takrat imeli le lesene, s katerimi so s težavo poganjali po makadamu. Cesto od

trgovine mimo Izda proti naši hiši pa so ravno takrat asfaltirali. In nekega popoldneva se vsa navdušena pripelje iz trgovine z novim skirojem. Po temeljitem razgovoru o tem, kdaj lahko iz trgovine kaj odneseš ali celo odpelješ, se je s solzami v očeh odpeljala nazaj, se v trgovini opravičila in se seveda peš vrnila domov. Ta trgovina pa je imela za mojo družino tudi slabo plat. Mož je bil doma le nekaj ur opoldne, sicer pa v službi. Ko je bil še pri Štravsu, nam je večkrat skuhal kosilo, pa tudi pospraviti mu ni bilo problem; zelo rad je zlagal stvari, kar je bilo videti tudi v trgovini. Toda z novo službo so se stvari spremenile. Po službi sama z dvema hčerama nisem vsega zmogla, zato smo se za kosilo abonirali v gostilni Mulej. Ne vem, kdo je bil takrat tam upravnik, spomnim se pa sobotnih plesov. Igrali so bratje Koren, pri katerih je igral tudi moj mož.

Na Javorniku sem se ves čas počutila dobro, saj je bilo vse, kar smo potrebovali, pri roki: čevljar Jenko, frizerija za moške in ženske, mesnica, trgovina z zelenjavo, pekarna, slaščičarna pri Leskovcu, kovač, soboslikar, krojač, mlekarna pri Izdu, mizar in še bi se kaj našlo. Edina stvar, ki je na Javorniku nismo imeli, je bil zdravstveni dom. Dispanzer za otroke je bil na Plavžu, nasproti gasilskega doma. Avtobusov ni bilo, zato smo dojenčke nosili tja peš oz. jih vozili z vozički. Ko je bila starejša hči stara 6 mesecev, sem jo morala tja nositi vsak mesec. Tam so jo stehali, ko sem jo prinesla, in potem še enkrat, ko sem jo podojila. Če je bila drugič težja, so mi podaljšali porodniški dopust za en mesec. Tako sem jo nosila 6 mesecev. Proti koncu pa sem ji »požokala« še kakšno pleničko med ostale, da je bila težja. Tako sva priromali do enega leta. Skratka, na Javorniku sem preživela večino svojega življenja. Ljudje so bili vedno prijazni. Zadovoljna sem bila in sem še danes; tako da lahko rečem, da so moje korenine ponovno vzklike na Javorniku.

*Ob otvoritvi trgovine na Javorniku.
Prvi z desne je Lovro Brce.
(Železar, 13. december 1960)*